

Kuva: Sakari Röyskö

Vanhuspalvelut ja digitalisaatio heikentävät turvallisuutta

Ikääntyneet kokevat elämänsä pääsääntöisesti turvalliseksi mutta turvattomuutta aiheuttavat etenkin huoli vanhuspalveluiden riittävyydestä ja digitalisaatiosta. Iäkkäiden turvallisuutta edistettäessä on huomioitava myös vähemmistöryhmiin kuuluvien ikäihmisten näkemykset. Heidän kohdallaan turvattomuutta lisäävät kokemukset ulkopuolisuudesta, ennakkoluuloista ja syrjinnästä. Voimavarojakin haasteisiin vastaamiseksi onneksi löytyy.

Ikäinstituutti keräsi syys-marraskuussa 2024 tietoa ryhmähaastatteluin ikääntyneiden erilaisten vähemmistöryhmien – kuten kieli-, kulttuuri- ja sateenkaari-vähemmistöjen sekä toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten – turvallisuudesta. Ryhmähaastatteluihin osallistui kaikkiaan 78 haastateltavaa. Tiedon-

keruu oli osa laajempaa, yli 74-vuotiaille tehtyä kirjekyselyä, johon osallistui 1 128 vastaajaa. Kirjekyselyllä ja ryhmähaastattelulla vastaajaksi saatiin ikäihmisiä, jotka usein jäävät kyselyjen ja verkkopaneelien ulkopuolelle. Tutkimus toteutettiin sisäministeriön toimeksiannosta.

► [Katso tutkimusraportti.](#)

Turvallisuutta, luottamusta ja haasteita

Kyselyn mukaan yli 74-vuotiaista 70 % koki elämänsä turvalliseksi. Turvallisuuden tunteen kannalta korostui luottamus viranomaisiin. Iäkkäät suomalaiset luottivat enemmän viranomaisiin ja yhteiskunnan toimintaan kuin nuoremmat.

Lisäksi he kokivat muita enemmän, että viranomaiset tuottavat turvallisuuden tunnetta. Myös toisten ihmisten vaikutus omaan turvallisuuden tunteeseen oli suurempaa kuin nuoremmilla. Ikääntyneistä 84 % vastasi perheen lisäävän turvallisuuden tunnettaan, 53 % naapurien ja 52 % toisten ihmisten.

Vaikka viranomaisiin luotettiin, vahva luottamus ei samalla tavalla ulottunut sosiaali- ja terveyspalvelujen toimijoihin ja terveydenhuoltojärjestelmään. Vastaajista sosiaali- ja terveyspalvelujen toimijoihin luotti 46 % ja terveydenhuoltojärjestelmään 45 %.

Ikääntyneille tärkeiden palvelujen riittävyys sekä palvelujen digitalisoituminen huolestuttivat vastaajia. Kyselyyn vastanneista 92 % oli huolissaan ikääntyneille suunnattujen palvelujen riittävydestä ja 82 % palvelujen digitalisoitumisesta. Huolet myös kasautuivat: jos oli huolissaan palveluista, myös digitalisaatio huoletti (taulukko).

Syrjintä ja ennakkoluulot sekä kokemus siitä, että yhteiskunnassa esiintyy vastakkainasettelua heikentävät turvallisuuden tunnetta. Myös terveyteen ja toimeentuloon liittyvät ongelmat sekä yksinäisyys haastavat turvallisuutta. Vakavaan sairastumiseen liittyvää huolta oli yhdeksällä kymmenestä vastaajasta, ja joka neljäs kertoi olevansa yksinäinen.

Kaupungissa ja syrjäisellä seudulla asuminen toivat omat vivahteensa koettuihin huoliin. Kaupungeissa turvattomuutta aiheuttivat liikkumisvaikeuksien kanssa pärjääminen esteellisessä ja rauhattomassa ympäristössä, päihäteiden käyttäjät, häiriökäyttäytyminen ja pimeällä liikkumisen pelko. Syrjässä asuvien huolet liittyivät palvelujen vähemiseen, teiden kunnossapitoon, toimimattomiin puhelinyhteyksiin, sähkökatkoksiin, avun saamiseen hätätilanteissa sekä yksin asumisen pelkoihin naapureiden puuttuessa.

Taulukko: Palvelujen riittävyyteen ja digitalisaatioon liittyvien huolien yhteys

	En ole huolestunut ikääntyneiden palvelujen riittävyydestä n=79	Jonkin verran huolestunut ikääntyneiden palvelujen riittävyydestä n=435	Erittäin huolestunut ikääntyneiden palvelujen riittävyydestä n=530
En ole huolestunut palvelujen digitalisoitumisesta	42 %	23 %	10 %
Jonkin verran huolestunut palvelujen digitalisoitumisesta	43 %	45 %	29 %
Erittäin huolestunut palvelujen digitalisoitumisesta	15 %	32 %	61 %

Oikeasti niin näitten, ku aatteele näitten sivukylien tilannetta, niin pelastustoimen kalusto on yksi, jonka pitää toimia, ja se on varmaan yks niitä isoja asioita.

(Saamelaiden ryhmä)

Lähipalvelu 50 kilometrin päässä.

(Saamelaiden ryhmä)

Talven aikana nämä teiden auraukset ja pihojen auraukset on yksi näitä isoja asioita.

Kun yksin asuu syrjässä niin ku tässäkin taitaa olla kaikki, niin siellä ole sitten lumikinosten keskellä.

(Saamelaiden ryhmä)

Kyselyaineistosta oli nähtävissä, että turvallisuuteen kohdistuvat haasteet kasaantuvat. Tämä tuli esille myös vähemmistöryhmien haastatteluissa. Vähemmistöasema ja ikääntyminen luovat kumpikin turvattomuutta arkeen.

Vähemmistöryhmien huolet

Vähemmistöryhmien ikääntyneillä turvallisuuteen liittyviä ja toisiaan voimistavia huolia tuli esille etenkin kieli-, kulttuuri- ja sateenkaarivähemmistöjen haastatteluissa. Katkonainen työura tuotti iäkkäille romaneille taloudellisia ongelmia. Saamelaisilla huolia lisäsi syrjäisellä seudulla asuminen.

Turvallisuushaasteita aiheuttivat syrjintä ja ennakkoluulot, toimeentulo- ja terveysongelmat sekä kaventuneet mahdollisuudet saada apua ja palveluita. Iäkkäiden maahanmuuttajien taloudellinen asema oli huono ja toimeentulon vaikeudet yleisiä. Asuminen, lääkkeet ja julkisen liikenteen maksut ovat kallista, ja sosiaalituille oli tarvetta. Tukien ja etuuksien hakeminen oli kuitenkin vaikeaa puutteellisen kielitaidon ja palveluiden digitalisoinnin vuoksi. Omankie-

listä apua, palveluneuvontaa ja tulkki-palveluita ei ollut riittävästi saatavilla. Omien lasten avusta oltiin riippuvaisia. Etenkin kansalaisuuden hakemiseen liittyvät viranomaisprosessit tuntuivat haastavilta, ja kansalaisuuden puuttu-essa koettiin ulkopuolisuutta.

Meillä aina tulee enemmän sairauksia kuin nuorille. Ja me tarvitsemme enemmän lääkettä ja tarvii enemmän eri asioita, ja tässä vaikuttaa myös ta- loudelliset asiat.

(Vieraskielisten ryhmä)

Se on ongelma, kun meillä ei ole suomen kieli, meillä ei ole suomen kielen taitoa. Sen ta- kia ei meillä paljon tietoja. Emme voi tietää paljon asioita, jotka uutisissa tai tapahtu- missa...

(Vieraskielisten ryhmä)

Osa vähemmistöryhmistä toi esil- le poliisien ja vartijoiden ennakkoluu-

lot ja syrjivän käytöksen. Syrjintää koeti- tiin myös sosiaali- ja terveystal- lissa, minkä vuoksi vähemmistöt jättävät hel- pommin palveluja käyttämättä. Lisäk- si vähemmistöille ei ole aina saatavis- sa heille räätälöityjä palveluja. Esille tuli myös kokemus siitä, ettei vähemmistö- jä osata ottaa mukaan palvelujen kehiti- tämiseen.

Ku ne pelkää mennä yleisiin kulkuneuvoihin, että justiin tän kohtelun takia. Ja muutenki, et jos ne on liikuntarajotteisia, niin se on vaikeeta.

(Romanien ryhmä)

Resursseja ja voimavaroja

Vaikka turvallisuuden ylläpitoon liittyi haasteita, myös turvallisuutta vahvis- tavia asioita tuotiin esille. Monelle sosi- aaliset verkostot, naapurit, puoliso, lap- set ja lapsenlapset ovat keskeisiä turvan tuottajia. Myös järjestöjen tuki on tär- keää. Kieli- ja kulttuurivähemmistöis- sä yhteisöllisyys ja vanhojen ihmisten kunnioittaminen luovat turvaa, vaikka yhteisöllisyyden haurastumisestakin oli

merkkejä. Ikääntyneillä on myös omia voimavaroja, kuten elämäkokemuksen tuomaa kyvykkyyttä selviytyä haasteis- ta ja vastoinkäymisistä. Osalla henkilö- kohtainen usko vahvistaa. Myös tutut rutiinit ja elinpiirin pienentäminen luo- vat hallinnan ja turvallisuuden tunnet- ta arkeen.

Ja sitte tyttären perhe ja ne lap- set, kolme lasta, niin ne tuotta- vat hyvin paljon tämmöstä tun- netta, että ne pitää kyllä meis- tä huolen.

(Muistisairaiden ryhmä)

Kyl mä luulen, et se vaikuttaa ikä siihen joko sillä tavalla niin, että itse on tullu jo itsensä kanssa sinuksi, että ihan pienet asiat ei hetkauta.

(Sateenkaariseniorien ryhmä)

Joo, paperihakemus ja toi on vaikee. Mut lapset aina huoltaa kaikki.

(Vieraskielisten ryhmä)

Kuva: Sakari Röyskö

Huomioi ja edistä näitä

- Tietoa ja ymmärrystä tarvitaan eri taustoista tulevien ikäihmisten turvallisuuskokemuksista.
- Vähemmistöryhmien näkemykset tulee saada osaksi iäkkäiden turvallisuuden kehittämistä.
- Huolenaiheiden ohella myös voimavarat esille.
- Luottamuksen ylläpitäminen yhteiskuntaan ja toisiin ihmisiin on ensiarvoista.

Lisätietoja:

vanhempi tutkija Erja Rappe p. 040 533 7099
etunimi.sukunimi@ikainstituutti.fi

Tilaa TiiTu sähköpostiisi

<https://www.ikainstituutti.fi/uutiskirjeet/>

Ikäinstituutti

Jämsänkatu 2, 00520 Helsinki
puh. 09-6122 160
s-posti: info@ikainstituutti.fi
ikainstituutti.fi

@ikainstituutti